

Elevuppgift 3:5

”Min man har slagit mig blå och blodig”

– Sofia Nordström kräver skilsmässa

I dag skiljer sig ungefär 20 000 äkta par varje år i Sverige. Män och kvinnor kan själva bestämma om de vill gå skilda vägar. 1852 var det betydligt svårare – endast 112 par fick det året ”kunglig nåd” att skiljas. ”Kunglig nåd” betydde att Kungliga Majestät beviljat dem skilsmässa. En av de kvinnor som försökte bli fri från sin man var 33-åriga barnmorskan Sofia Nordström.

Den 30 mars 1852 möts Sofia Nordström och hennes man, slottsvedbäraren Carl Nordström, 38, i Stockholms Stads kyrkodomstol. De är där därför att Sofia önskar ”blifva från honom quitt”. Hon berättar att han misshandlar henne. Inte

heller bidrar han tillräckligt till makarnas och de fyra barnens försörjning. Dessutom har han varit otrogen vilket ”bevisas af den veneriska sjukdom, hvarmed han under deras äktenskapstid varit behäftad”.

Carl Nordström förnekar att han varit otrogen men erkänner att han någon gång blivit så uppretad av hustruns ovänliga bemötande att han ”i onda ord mot henne utfarit”. Han lovar att försöka att leva i frid med sin hustru fortsättningsvis. Kyrkodomstolen tycker därför inte att det finns något skäl att föra saken vidare till Rådstugorätten, som var nästa steg i den långa vägen mot en skilsmässa på 1800-talet.

Nordiska museet
/Gunnar Lundh

Men Sofia ger sig inte. Bara en månad senare är makarna tillbaka i kyrkodomstolen. Carl Nordström är nu också beredd att acceptera skilsmässa då hustrun inte på något vis försökt "foga sig i hans önsknings utan vore gensträfvig och bitter". Då makarna inte kunde "till enighet bevekas" beslutar kyrkodomstolen att låta fallet gå vidare till Rådstugorätten i staden.

Där berättar Sofia om en särskilt svår misshandel som ska ha ägt rum i mitten av mars, då maken fått reda på att Sofia gått till prästen för att berätta om deras olyckliga äktenskap.

Som vittne har Sofia kallat Augusta Söderberg. Hon berättar enligt domstolsprotokollet att Carl Nordström:

"så häftigt slagit henne att hon fallit emot en dörr, kört henne ut i köket, dit han förföljt henne med hugg och slag och på det sätt fortfarit till dess hustrun för att söka undgå hans misshandling öppnat fenstret och ropat på hjälp. Men icke en gång derigenom hade han kunnat förmås att afstå från sin våldsamhet emot hustrun, utan sedan han fortfarit att slå henne, hade han omsider stängt henne inne samt tagit nyckeln ur dörren".

Källor: Rättshandlingarna finns i Stockholms stadsarkiv, Överståthållarämbetet, Stockholms Rådstufvurätts 6:e avdelning, Brottmål 183 år 1852. Uppgifterna om hur skilsmässor gick till under 1850-talet är huvudsakligen hämtade ur historikern Marie Lindstedt Cronbergs *Med våldsam hand. Hustrumisshandel i 1800-talets Sverige. En studie av rättsliga, kyrkliga och politiska sammanhang.*

Läkarintyg

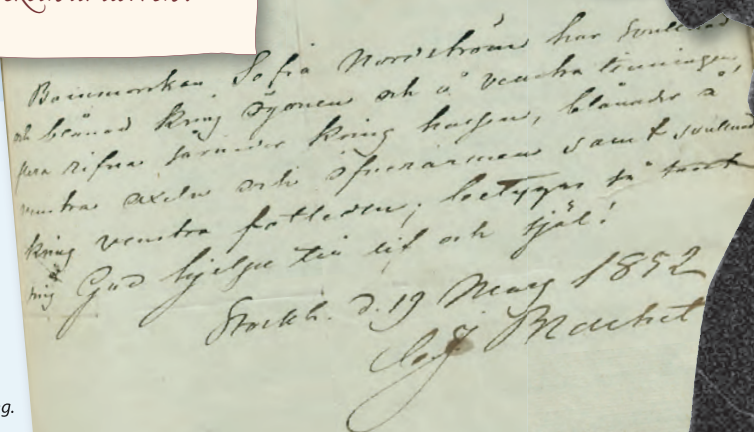
Sofia har med sig ett läkarintyg som i detalj beskriver hennes skador efter misshandeln men Carl Nordström fortsätter att neka. I ett brev till rätten påstår han att Sofia har begått äktenskapsbrott med målargesällen Carl Wallentin.

Den 20 juli kommer domen. Carl Nordström döms som ensam skyldig till osämjan i äktenskapet – straffet blir böter. Kan han inte betala väntar åtta dagars fängelse "vid vatten och bröd".

UPPGIFTER

- 1 Sofia nämner tre skäl till varför hon borde få separera från sin make, vilka?
- 2 Hur skiljer sig mannens vittnesmål från Sofias?
- 3 Vilka skador fick Sofia Nordström? Kan du läsa doktor Blachets läkarintyg från 1852?

Stockholms
stadsmuseum
/Kasper Salin

Bevisar att Sofia Nordström har smittad
och brändt King Ögonen och i vassa tinningar,
som rifna i sinne King kappan, bländad i
muntans axlar och öfverarmarna samt i vulten
King ventera fottleson; bekräftas till
King Gud hjälpa till till och hjäl!
Stockh. 2.19 Mars 1852
L. J. Marchet

Hur gick det för Sofia Nordström?

Det är osäkert om skilsmässan någonsin gick igenom. Sofia behöll efternamnet Nordström livet ut och hon och maken bodde på skilda adresser efter tvisten. 1870 bor hon vid Hötorget i Stockholm med sonen Adolf Richard som är född 1859, alltså sju år efter den uppplitande tvisten. I november 1899 flyttar så den åldrade kvinnan in på Sabbatsbergs fattighus där hon somnar in, 93 år gammal, den 7 februari 1913.

Första gången Sofia var i den kyrkliga domstolen, Konsistorium, avtog de hennes önskemål om skilsmässa. Istället kan vi läsa att ...

"...förmånade dem Herr Ordföranden lika hjertligt som allvarligt att, med glömska af allt det förflutna, taga Gud i hågen och att båda sidor, söka att uppfylla de pligter, dem som makar och föräldrar åläge, under bön till Guds kraft härtill, och varnade dem för de svåra följder som både för dem och barnen skulle härflyta af deras misshålliga lefverne".

Sofia var omyndig ...

Sofia var inte myndig när hon drev fallet mot sin man. Carl Nordström hade som hennes förmyndare laglig rätt att bestämma över både henne och barnen. Först 1874 fick gifta kvinnor rätt att förfoga över sin egen inkomst men myndiga blev de inte förrän 1919. Under andra halvan av 1800-talet debatteras ständigt kvinnors och mäns rätt till att bestämma över sina egna liv. Många viktiga reformer genomfördes då.

DISKUTERA

- I Sverige kan man tala om ett liberalt genombrott runt 1850. Flera lagändringar bidrog till att öka såväl mäns som kvinnors fri- och rättigheter under andra halvan av 1800-talet. Studera tidslinjen. Vad innebar och betydde reformerna? Diskutera i klassen och försök att enas om en gemensam rangordning. Vilka var viktigast?

Stockholms stadsmuseum /Kasper Salin

Samhällets och kyrkans syn på äktenskapet

Om du ville skiljas från din våldsamme man på 1850-talet ...

- måste du först av allt vända dig till församlingsprästen och berätta om era problem. Prästen kallar då dig och din man till samtal ...
- ... där prästen varnar er båda för ert okristliga beteende och uppmanar er att leva i fred med varandra – annars kommer han att stänga er ute från nattvardsgemenskapen, vilket är en stor skam. Om ni ändå inte blir sams skickas ni till ...
- ... kyrkorådet där ni strängt förmanas att sluta bråka. Kan ni fortfarande inte enas kallas ni till ...
- ... en kyrklig domstol. Där blir det ofta flera vändor med varningar och förmaningar innan ert fall till slut kanske skjuts över till ...
- ... Häradsrätten (på landet) eller Rådstugorätten (i städerna) som fastslår vem av er som är skyldig till äktenskapsproblemen. Den skyldiga får betala böter. Sedan förväntas saken vara ur världen. Blir ni trots allt inte sams ändå ...
- ... dömer rätten den skyldige till problemen till dubbla böter. Får inte heller det önskad effekt ...
- ... så tilläts ni bo isär en viss period. Vill ni inte leva ihop efter att den tiden löpt ut ...
- ... kan Kungliga Majestät bevilja tillstånd till skilsmässa efter ansökan.

Stockholms stadsarkiv

UPPGIFTER

- 2 Läs igenom Herr ordförandes förmaning till Sofia och Carl. Vad uppmanar han dem att göra?
- 3 Ordföranden menar att Sofia och Carl har vissa plikter som makar och som föräldrar och varnar för att deras beteende kommer att få "svåra följder". Vilka plikter och konsekvenser kan han ha menat?
- 4 Hur ser kyrkan på det faktum att Sofia säger att hennes man slår henne?

DISKUTERA

- 5 Idag är ett äktenskap en privat angelägenhet. Så var det inte för Sofia. Vilken kunskap kan vi få om samhällets syn på äktenskap och skilsmässa på 1850-talet genom att studera Sofias fall?
- 6 Hur ser du själv på Sofia rent historiskt – är hon ett olycksosoffer eller en modig kvinna som försökte förändra sin livssituation? Motivera hur du tänker.
- 7 Vad hade hänt om Sofia anmält sin man idag?

Tidslinje – reformer

